

MANCA ČERNIVEC

ITALIJANSKE DEŽELE: *VENETO* ALI *BENEČIJA*? *TRENTINSKO* ALI *TRENTINO*? IN SAMO *JUŽNA TIROLSKA*?

COBISS: 1.04

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.31.2.13](https://doi.org/10.3986/JZ.31.2.13)

VPRAŠANJE

Za italijanskih 20 dežel imamo slovenska poimenovanja. Nekatera vseeno zbujajo pomislek.

- (1) Ali je ital. *Veneto* po slovensko *Benečija*?
Ali lahko namesto *Benečija* govorimo *Beneška Slovenija*?
Je *Benečija* dežela, *Beneška Slovenija* pa pokrajina?
- (2) V podomačenem imenu dežele po italijansko *Trentino-Alto Adige/Trentino-Südtirol/Trentin-Südtirol*: *Trentinsko* ali *Trentino*?
- (3) V členu 34 v predlogu novih pravil za prevzemanje iz italijanščine (*Pravopis 8.0*): »V večbesednih podomačenih imenih občnoimenske sestavine prevajamo, npr. [...] *Trentinsko – Zgornje Poadižje* (it. *Trentino Alto Adige*)«. V Seznamu tujih zemljepisnih imen v slovenskem jeziku je kot priporočljiva raba zapisano *Trentino-Zgornje Poadižje*. Zakaj *Trentinsko*? Kaj pa sklanjanje? Vezaj/pomišljaj? Kje preveriti slovenska poimenovanja?
- (4) V *Slovarju slovenskih eksonimov* Draga Kladnika in Draga Perka je *Južna Tirolska* za izvirno ime *Trentino-Alto Adige/Trentino-Südtirol/Trentin-Südtirol*. V členu 40 v poglavju Prevzete besede in besedne zveze *Pravopisa 8.0* je opozorilo samo na to, da sta *Južna Tirolska* (nem. *Südtirol*) in *Zgornje Poadižje* (it. *Alto Adige*) v rabi enakovredna.
- (5) Po ePravopisu so *Marke* pokrajina v Italiji. Zakaj ne dežela?

ODGOVOR

1 O POKRAJINAH

Za razumevanje problematike je nujno upoštevanje različnih pomenov, ki jih ima beseda *pokrajina*, saj je *pokrajina* (1) **geografska enota** s skupnimi naravnimi značilnostmi ali (2) **upravna oz. administrativna enota**, kar je razvidno tudi iz splošnega razlagalnega in terminološkega slovarja.

pokrajina v SSKJ2:

1. *manjše ali večje ozemlje glede na oblikovanost, obraslost, urejenost*: pokrajina se je spremenila; občudovati lepoto pokrajine / slovenska pokrajina je zelo raznovrstna / gorata, tropska pokrajina; rodovitna pokrajina; pokrajina oljk in pomaranč / industrijska, kmetijska pokrajina // *določeno manjše ali večje ozemlje sploh*: megla leži nad pokrajino; Dolenjska, Primorska in druge slovenske pokrajine
2. *v nekaterih državah višja upravna enota*: država je razdeljena na pokrajine; glavno mesto pokrajine
 - *avtonomna pokrajina v sklopu države, višje upravne enote organizirana politična skupnost z avtonomnimi pravicami ali ozemlje, ki pripada tej skupnosti*

pokrajina v Geografskem terminološkem slovarju:

1. spl. geogr. del Zemljinega površja, ki ima glede na prepletanje geografskih pojavov, prvin in součinkovanje geografskih dejavnikov svojski značaj, videz, po katerem se razlikuje od okolice
2. spl. geogr. ozemlje s prevlado ene ali več pokrajinskih prvin
3. spl. geogr. videz Zemljinega površja
4. spl. geogr. upravna enota višje ravni

Države upravno niso razdeljene na enake enote. Republika Italija je upravno razdeljena na občine (it. *comune*), pokrajine (it. *provincia*), metropolitanska mesta (it. *città metropolitana*) in dežele (it. *regione*). V drugih državah¹ se pojavljajo tudi druge upravne enote, nekatere med njimi so npr. *grofija, okrožje, departma, kanton, okraj, oblast*.

V ePravopisu so uslovarjane tako pokrajinske kot upravne enote. Med upravne enote so sprejeta imena, ki imajo na določenem ozemlju točno določene upravne meje in upravni status. Med pokrajinska imena oz. pokrajine pa so sprejeta imena, ki poimenujejo:

- (1) *ozemlje glede na oblikovanost, obraslost, urejenost (Dunajski gozd, Notranjski kras)*;
- (2) *določeno ozemlje nasploh (Gorenjska, Podravje)*.

¹ V Jezikovni svetovalnici Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU je bilo v preteklosti zastavljeno vprašanje, katere slovenske ustreznice uporabljamo za ruske upravne enote. Za te obstaja standard ISO z angleškimi in francoskimi prevodi, slovenske ustreznice (*republika, okraj, oblast, avtonomno mesto, avtonomna oblast, avtonomno okrožje*) sicer niso uradno standardizirane, so pa geografi ob prevajanju iz izvirnih ruskih zapisov prevodne rešitve med seboj uskladili (Dobrovoljc 2022).

V praksi je ločevanje med upravnimi enotami, ki jih uvrščamo med stvarna imena, in pokrajinami, ki jih uvrščamo med zemljepisna imena, pogosto oteženo, saj je mogoče nekatera imena hkrati uvrstiti med upravne in pokrajinske enote. Italijanskih upravnih enot v ePravopisu zaenkrat še nismo sistematično obravnavali, zato ta imena niso predstavljena kot upravne enote, ampak kot pokrajine, in jim je tudi pripisana pravopisna oznaka *zemljepisno ime*, ne pa *stvarno ime*. Njihovo sistematično obravnavo načrtujemo v enem od prihodnjih slovarskih prirastkov, pri čemer načrtujemo sodelovanje in usklajevanje z geografsko stroko, saj je take notranje upravne enote smiselno standardizirati. Ob našem delu so sprotni odzivi uporabnikov (tudi v obliki vprašanj, kakršno je vaše) zelo dragoceni, saj lahko iz njih prepoznamo potrebe uporabnikov in slovar obvestilno prilagodimo, da tem potrebam zadostimo.

2 BENEČIJA IN BENEŠKA SLOVENIJA

Benečija je slovensko ime oz. eksonim italijanskega imena *Veneto* in je ena od italijanskih dežel (= upravna enota).

Beneška Slovenija (it. *Slavia veneta* oz. *Slavia friulana*) ni upravna enota Italije, zato ji upravno ne moremo pripisati statusa pokrajine (it. *provincia*), lahko pa jo razumemo kot pokrajino, če imamo v mislih ozemlje na severovzhodu Italije. Za Beneško Slovenijo se predvsem na lokalni ravni pogosto uporablja tudi skrajšano ime *Benečija*.² Raba skrajšanega imena ni neustrezna, če je iz sobesedila jasno, da gre za Beneško Slovenijo. Če pa bi naslovnik besedila skrajšano ime povezal z italijansko deželo (it. *Veneto*), bi prišlo do neustreznega razumevanja in neučinkovite komunikacije, zato je v primerih, ko bi lahko prišlo do dvoumnosti, ustrezna raba polnega imena, tj. *Beneška Slovenija*.

3 TRENTINSKO - ZGORNJE POADIŽJE

Endonimov – tj. zemljepisnih imen, ki se uporabljajo na območju, kjer je zemljepisni pojav – za deželo na severu Italije na meji z Avstrijo in Švico je več, saj je dežela uradno večjezična. Italijansko ime dežele je *Trentino-Alto Adige*, nemško *Trentino-Südtirol* in ladinsko *Trentin-Südtirol*. V preteklosti smo pri podomačevanju dvojnega imena v slovenščino izhajali tako iz italijanskega kot tudi nemškega imena, zato imamo tudi v slovenščini dve imeni oz. alonima. Druga sestavina

2 Na strani Inštituta za slovensko kulturo je zapisano: »Ime Beneška Slovenija ali Benečija zaznamuje območje vzhodne Furlanije, kjer živijo Slovenci Videnske pokrajine.« (ISK, Toponomastika) Podobno tudi na strani Benečija: »Območje, ki ga zajemajo Nediške doline, dolina Tera in Rezija, potopljeno v zelenju bujne narave, je znano tudi pod imenom Benečija; to je skrajšana oblika za Beneško Slovenijo, ki jo v italijanščino prevajajo Slavia Veneta[.]« (Naše doline)

dvojnega imena je bodisi *Zgornje Poadižje* (iz italijanskega imena *Alto Adige*) bodisi *Južna Tirolska* (iz nemškega imena *Südtirol*). Prva sestavina je enaka v italijanskem in nemškem jeziku – *Trentino*. V slovenščino smo nekatera pokrajinska imena (in upravne enote) podomačevali z obrazilom *-ski* po vzoru slovenskih pokrajinskih imen (*Goriško, Kranjsko, Kozjansko, Tolminsko*) in so bila večinoma v srednjem spolu (npr. *Bavarsko, Tirolsko, Moravsko, Laponsko*; države *Japonsko, Finsko, Nizozemsko*), za nekatera med njimi so se začela pojavljati in jih v nadaljevanju nadomeščati imena ženskega spola (*Bavarska, Tirolska* itd.). Pokrajinska imena pa smo podomačevali tudi drugače (npr. *Lombardija, Lacij, Piemont, Alzacija, Zakavkazje, Šampanja*).

Italijansko deželo *Trentino-Alto Adige* lahko podomačimo na dva načina:

- (1) *Trentinsko - Zgornje Poadižje* (oz. *Trentinsko - Južna Tirolska*, če izhajamo iz nemškega imena), ali
- (2) *Trentino - Zgornje Poadižje* (oz. *Trentino - Južna Tirolska*).

Ta slovenska imena niso standardizirana (standardizirana so le imena držav sveta in imena na državnih preglednih kartah v merilu 1 : 1.000.000 in 1 : 250.000), zato z vidika zakonske obveznosti niso obvezujoča za rabo, jih pa priporočamo jezikoslovci, saj je podomačena imena v besedilu lažje uporabljati. V *Pravopisu 8.0* sledimo podomačevanju po vzorcu poimenovanja pokrajinskih imen z obrazilom *-ski*, ki je za rabo priporočljivejše.

Med zanesljivejšimi viri, v katerih lahko preverite zemljepisna imena tujih zemljepisnih pojavov, sta deli *Slovenski eksonimi* (Kladnik idr. 2013) in *Seznam tujih zemljepisnih imen v slovenskem jeziku* (Kladnik 2001). Upoštevati je treba, da deli od izida nista bili posodobljeni, zato so lahko danes za nekatera imena priporočeni drugačni zapisi. Posodobljen in aktualen je seznam standardiziranih imen neodvisnih držav in odvisnih ozemelj (2024), ki ga je pripravila Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen Vlade Republike Slovenije. Vir zemljepisnih imen so lahko tudi pravopisni slovar (slovar SP 2001, ePravopis) ter različne enciklopedije, atlasi in zemljevidi.

Jezikoslovci in geografi se trudimo, da bi v prihodnje standardizirali tudi imena pokrajin, imena glavnih mest in vodna imena ter tako olajšali odločitve uporabnikom.

3.1 Sklanjanje in zapis z vezajem

Ime upravne enote je nastalo iz dveh imen samostojnih imen, zato ime opredelimo kot dvojno zemljepisno ime, to pa sklanjamo v vseh sestavinah, in sicer enako, kot bi posamezno ime sklanjali samostojno.

Trentinsko je samostalnik srednjega spola, sklanjamo ga po četrti srednji sklanjatvi (enako kot pridevniške besede).

Zgornje Poadižje je samostalniška besedna zveza srednjega spola, sklanjamo jo po prvi srednji sklanjatvi.

	Trentinsko	Zgornje Poadižje	Trentinsko - Zgornje Poadižje
Imenovalnik	Trentinsko	Zgornje Poadižje	Trentinsko - Zgornje Poadižje
Rodilnik	Trentinskega	Zgornjega Poadižja	Trentinskega - Zgornjega Poadižja
Dajalnik	Trentinskemu	Zgornjemu Poadižju	Trentinskemu - Zgornjemu Poadižju
Tožilnik	Trentinsko	Zgornje Poadižje	Trentinsko - Zgornje Poadižje
Mestnik	pri Trentinskem	pri Zgornjem Poadižju	pri Trentinskem - Zgornjem Poadižju
Orodnik	s Trentinskim	z Zgornjim Poadižjem	s Trentinskim - Zgornjim Poadižjem

Med deli dvojnega zemljepisnega imena pišemo po pravilih SP 2001 nestični vezaj. Ob potekajoči prenovi pravopisnih pravil *Pravopis 8.0* so v poglavju Ločila predstavljena tudi dvojna imena. Zaradi neustaljenosti zapisa³ in vzporednosti z dvojnimi poimenovanji⁴ je podan predlog, da bi se med dvema enotama dvojnega imena namesto dosedanjega nestičnega vezaja zapisoval stični vezaj.

LITERATURA

- Dobrovoljc 2022** = Helena Dobrovoljc, Prevajanje občnih sestavin v imenih ruskih federalnih subjektov, *Jezikovna svetovalnica*, 2022, <https://svetovalnica.zrc-sazu.si/topic/5758/prevajanje-ob%C4%8Dnih-sestavin-v-imenih-ruskih-federalnih-subjektov>.
- Državna pregledna karta v merilu 1 : 1.000.000**, Portal Prostor, Geodetska uprava Republike Slovenije, 2023, <https://www.e-prostor.gov.si/podrocja/drzavni-topografski-sistem/drzavne-karte/>.
- Državna pregledna karta v merilu 1 : 250.000**, Portal Prostor, Geodetska uprava Republike Slovenije, 2023, <https://www.e-prostor.gov.si/podrocja/drzavni-topografski-sistem/drzavne-karte/>.
- ePravopis** = *Slovar slovenskega pravopisa*, spletni rastoči slovar, 2014–, www.fran.si.
- Geografski terminološki slovar** = *Geografski terminološki slovar*, Ljubljana: Založba ZRC SAZU, 2005.
- ISK** = Toponomastika, *Inštitut za slovensko kulturo*, b. d., <https://www.iskbenecija.eu/attivita-dejavnost-2/toponomastika/>.
- Kladnik 2001** = Drago Kladnik, *Seznam tujih zemljepisnih imen v slovenskem jeziku*, Ljubljana: Geodetska uprava Republike Slovenije, 2001.
- Kladnik idr. 2013** = Drago Kladnik – Rok Ciglič – Mauro Hrvatin – Drago Perko – Peter Repolusk – Manca Volk Bahun, *Slovenski eksonimi*, Ljubljana: Založba ZRC, 2013.
- Naše doline** = Naše doline, *Benečija*, b. d., <https://benecija.eu/sl/destinacija/nase-doline/>.
- Pravopis 8.0** = *Pravopis 8.0: pravila novega slovenskega pravopisa za javno razpravo*, <https://pravopis8.fran.si/>.
- Seznam standardiziranih imen neodvisnih držav in odvisnih ozemelj** = *Imena neodvisnih držav in odvisnih ozemelj* (16. december 2024), 2024, https://www.gov.si/assets/organi-v-sestavi/GURS/Dokumenti/Delovna_tesla/KSZI/Publikacije/IMENA_NEODVISNIH_DRZAV_IN_ODVISNIH_OZEMELJ.xlsx.

3 Med deli dvojnega zemljepisnega imena sta namesto nestičnega vezaja v rabi pogosto uporabljena bodisi nestični pomišljaj (morda tudi pod vplivom urejevalnikov besedil, ki nestični vezaj podaljšajo v pomišljaj) bodisi stični vezaj.

4 Med dvojna poimenovanja uvrščamo samostalniška občnoimenska poimenovanja, v katerih v novo poimenovalno enoto združimo sicer samostojni sestavini, ki ju v prosti zvezi povežemo z »in« (pečar-keramik, prostor-čas, akvarij-terarij).

SP 2001 = *Slovenski pravopis*, Ljubljana: SAZU – ZRC SAZU – Založba ZRC, 2001.

SSKJ2 = *Slovar slovenskega knjižnega jezika*, druga, dopolnjena in deloma prenovljena izdaja, 2014
(¹1970–1991), www.fran.si.